

Universitätsbibliothek Wuppertal

Epistolæ obscurorum virorum

cvm inlvstrantibvs adversariisqve scriptis

Textvs

Hutten, Ulrich von

Lipsiæ, 1864

Epistola apologetica Ortwinii Gratii

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-976](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-976)

ai
eiiij

¶ [Sequitur] Epistola apologetica [et gravis] Ortvini Gratii, ob primam a parvulo educationem Daventriensis cognominati, Agrippinensis quoque academię philosophi Christique sacerdotis Ad obscuram Reuchlinistarum cohortem, citra bonorum indignationem missa.

5

Graviter et iniquo animo maledicta vestra paterer, viri obscurissimi, si vos scirem iudicio magis quam morbo animi petulantia vestra uti. At quum in vobis (ut Salustii verbis utar) neque modum neque modestiam ullam animadverto, nec sit sub orbe lunari tam impię mentis homo, qui idipsum negare aut possit aut debeat aut velit, vobis pientissime respon- 10 debo, ut si quam maledicendo et in deum et in homines libidinem cepistis, eam vel patienter (modo lucis filii esse volueritis) vel male audiendo amittatis. Legi nuper epistolas vestras, quas obscurorum virorum inscripsistis, longe a lamentationibus [profecto vestris (quas alite calamo nuper exaravimus) longe] differentes, '[utpote] plenas omnis impudentię et ini- 15 quitatis. In quibus non modo viros eruditos et probos acerrimosque fidei catholice defensores, verum etiam deum ipsum, nostre salutis opificem, per omnes impudentię numeros blasphemare, Divam quoque virginem salvatoris nostri parentem ludendo, quę de eadem in sacris scribuntur literis, vestris meretricibus adaptare, et sanctos denique ipsos vestris exa- 20 gitare lenociniis non erubuistis. O tempora maledicta, in quibus reverendissimi presules, illustrissimique principes hec fieri patiuntur! O nefasti (ut de vobis dumtaxat obscuris loquar) vestre nativitatis dies! O mores preposteris, omnigenis obumbratos criminibus! Vos profecto estis, in quos fines seculorum devenere, vos inquam Antichristi precursores et 25 dissoluti Iudeorum rabule. Unius enim viri Ioannis Reuchlin contemplatione neque deum timetis neque homines. Recte igitur a psalmista dictum est: 'Exacerbaverunt eloquia dei et consilium altissimi irritaverunt'. Et iterum deus per prophetam: 'Locuti sunt adversum me lingua dolosa, et sermonibus odii circumdederunt me', 'posueruntque adversum me mala 30 pro bonis, et odium pro dilectione mea'. Hinc est quod sanctissimus dominus noster Leo papa .X. in persona Christi tanquam verus dei vi-

⁴ Obscure Reuchlinistarum cohorti. citra bonorum indignationem dedicata. 2.
⁵ Sall. Cat. 11. ¹¹ et ante in deum omis. 1. ¹⁴ longe h. l. om. 2. ²⁷ Psalm. CVI. 11. ²⁹ Psalm. CVIII. 3, 5.

carius propria motus pietate, suamque respectans ecclesiam, vos filios iniquitatis appellat, et a nullo unquam sacerdote, (excepta saltem mortis hora) absolvendos. Hoc autem verum esse, et decretum apostolicum et reverendissimi Coloniensis archiepiscopi transumptum longe lateque trans-
 5 fusa declarant. Itemque non in vos duntaxat Obscuros talis fulminatur sententia, sed in omnes perditissime vestre coniurationis conscios, in omnes quoque tulium librorum impressores, venditores, lectores, reservatores, et in eos etiam qui hisce rebus auditis teterrimos illorum auctores suis non produnt iudicibus, nec tam scurriles libellos intra tres dies
 10 comburunt. O sententiam apostolicam, omni laude et honore dignam | cunctisque christifidelibus summopere necessariam! Quam certe qui non a^b patitur, cui rei sacratissime neminique non fructuose ac plane perutili qui resistit, qui oblatrat, qui invidet, qui obluctatur, qui non obedit, qui denique impedimento est, aut consiliis, aut favore, aut factis insi-
 15 pienter renitendo, degenerem sese christicolam, et || sacre fidei contem-^{eiijb} ptorem luce clarius ostendit. Viderint quoque sacerdotes, qua auctoritate contra sacrosanctę sedis apostolicę determinationem, non solum obscuros, sed et famosarum epistolarum lectores, venditores, et id genus alios in brevi apostolico (ut supra satis clare in lamentationibus obscu-
 20 rorum explicatur) expressos, absolvere audeant. Nemo vestrum plus equo sue innitatur prudentię. Hinc est quod Chrisostomus ait sermone .XII. 'Non fidei, sed perfidię, non confidentię sed diffidentię est, nimiam in semetipso habere fiduciam'. Quę etiam quot preclaros viros, quotque ingenuos adolescentes in causa Reuchlinica deceperit, cogitare poterunt
 25 pauci, dicere nemo. ¶ Verum ut eo unde divertit nostra nunc revertatur oratio, Quis (rogo) inferoram, aut quę tandem cęcitas vos coegit, ut in secunda vestrarum epistolarum editione Florentinos ipsos, scientia et virtute florentes, eosque non aliter, quam ob ingenii et nature dotes ita appellatos, Zodomitas diceretis, nec zodomitas solum, verum et no-
 30 bilissimam eorum civitatem cunctis mundi civitatibus zodomitis pleniorē, tot sacerdoti salutes scribendo quot sint in Florentia zodomitę. Verum hęc pessum eant. Cetera id genus convitia, auribus indigna mortalium, hoc loco relinquimus. Numquid igitur satis vobis fuit, ecclesiam dei nequiter lęsisse, nisi etiam in moderni pontificis optimi maximi, omnium-
 35 que litteris atque linguis celebrandi, dedecus ac contumeliam tam obscena de Florentinis, vobis effusa legerentur? Nonne summo pontifici in scęna et in umbraculis iniquitatum vestrarum parcendum? An ignoratis sanctissimum dominum nostrum Leonem papam decimum, a domino deo (id quod sancta fatetur ecclesia) veluti omnium virtutum exemplar et
 40 architypon, super gentes et regna in terris constitutum, ut evellet, dissi-

⁴ träffüptü 2.²¹ Chrysostom9 2.²⁷ epl'a 1.³¹ Cf. pag. 215. v. 29.

pet, et plantet? Faxit itaque deus, quo gravioribus vos censuris sacrosancta sedes apostolica condemnet. Subdole præterea et ingeniose satis (ut vestram impudentiam latius prosequamur) Imperialem maiestatem nobis semper venerandam deridetis, quum nullo sit vobis opus privilegio Veneratorum. Cuius etiam mandata a nobis in hunc usque diem semper illæsa, 5 præviis vestris mendaciis, heresibus quoque et blasphemis, neque deum timentes neque homines, nimis licenter infregistis. ¶ Theologos insuper non modo diversarum universitatum, verum totius ecclesiæ lumina, aliosque tam virtute quam scientia præclaros et specie quodammodo a vobis differentes, vestris dentibus cruentissime lancinatis, et convitiis insequi- 10 mini nebulonicis, quorum profecto calciamenti corrigiam, vel omnium iudicio, indigni estis solvere. O cæca atque impudens istiusmodi Reuchlinistarum cohors!

Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
Si vis esse aliquid.

15

Audaces fortuna iuvat, etsi multa audere (ut Menandro placuit) multa aberrare facit. ¶ Quid multis? Ex omni namque genere hominum, quos 15 aij variis vitiis, ingeniosa et ad malum | prona irretit improbitas, nullum neque sceleratius neque odibilis esse reor, nec graviore censura animadversioneque plectendum, quam eos ipsos, qui cum perverse mentis animique malignantis sint, fingendo tamen id callide sub fictorum nominum ac cognominum velamento et moliantur et agunt, ut synceri pro Christo et integerrimi homines, omnique carentes vitio, improbi habeantur. Item quod indignissimum est, aliorum peccata, quæ nihil (ut infra dicemus) 20 eiij ad rem faciunt || Capnionis, nec vera dignoscuntur, acerbissime redarguunt, quibus ipsi præcipue obnoxii sunt, aliorumque virtutes ac benefacta mali consulunt, suorum penitus scelerum obliti. Persuade tibi, o christiane lector (nam persuadere tuto potes), hos obscuros Reuchlinistas nocentissimum esse genus hominum cunctisque flagitiis sceleribusque cooper- 25 tum, calamitatem eversionemque reipublicæ christianæ querentes, nec summo pontifici, patri vere beatissimo, nec exteris etiam nationibus in pessimis quibusque parcentes. Elinguis profecto et mutus Cicero esse posset in tam lata tamque ampla ac plane execrabili obscurorum materia. Viti- 30 orum quidem apud eos referta sunt omnia, quæ undique facto agmine in nos insontes irruunt, [nosque] circumstant, premunt, urgent. Animæ autem sue discriminibus miserrime iactantur, ut difficile sit in portum sese ab his salutare appellere. Quibus querar? quos implorem? Nimia mer- 35 hercle est improborum quorundam (non dico omnium) Reuchlinistarum

¹ quo 1. ut 2. ¹² iusti-ufmodi 1. ¹⁴ Iterum supra (ep. 16.) transcripti Iuvenalis versus. ¹⁶ aliquis. Iuv. sat. I. 74. ¹⁸ nullos neq; sceleratiores neque odibiles magis 2. ²⁰ plectendos 2. ²² moliantur et agant. 2. ²³ improbi omis. 2.

licentia, tum in ecclesie scandalum, tum in bonorum omnium confusio-
nem, veluti ex equo troiano catervatim redundantium, Summi, infimi,
mediocres prolabuntur. Et Plinio teste 'Multi famam (etsi umbratilem
ac vanam), pauci conscientiam verentur'. quę tamen (ut Augustinus no-
5 bis scriptum reliquit) est mille testes. ¶ Verum enimvero, ut vos apel-
lem, citra vestram atque aliorum indignationem, Quid obsecro vobis pro-
sunt convitia, quid mendacia, quid contumelię? quid cavillationes, quid
ludibria, quid stultę in cęlum irrisiones, quid impię tandem hereses?
Nonne scriptum legimus 'Confundantur omnes facientes vand'? At mihi
10 quis obiecerit, 'Facietiarum gratia obscuri talia locuti sunt'. Eho, in-
quam, vir bone, Numquid irridetur deus? aut istiusmodi conviciis Cap-
nion ipse suis exolvitur erroribus? Bedam audite venerabilem: 'Omnis'
(inquit) 'amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia, et
mala contentio, spiritus immundi furor est'. Ineptiis certe vestris et
15 mendaci non ferendorum exprobratione Capnionem vestrum (modo con-
scientiam intueamini) defendere non potestis. Plus illi dedecoris plus
scandali, plus turpitudinis, plus infamię, quam laudis aut glorię pepe-
ristis. Honorare (opinor) voluistis virum bonum, at illum spe vestra
falsi plus equo inhonorastis, nullam fortasse gratiam ab eodem recepturi.
20 Nec induci possum ut credam talem illum tantumque poetam vos ad tam
insigne tamque infame scribendi facinus concitasse, nisi idipsum obesse
videatur quod in suis ad nos epistolis talia nobis futura prędixerit. Ego
tamen neque obscuros vos appello, neque Reuchlinistas, verum hęc no-
mina (sive bona illa sint sive mala) vobis ipsis non indecenter imposui-
25 stis. ¶ Nomina hercle vestra (quantum videre videor) nominibus qua-
drant. Ille Fumulus appellatur, vos Obscuri, Et vere obscuri. Nam
tenebrę | omnium vestrę (ut cum gratia et honore Capnionis, non vestro aij^b
loquar) totum pene terrarum orbem, infinitis tum erroribus tum menda-
ciis obumbrarunt. [Dicit igitur propheta: 'Vultus domini super facien-
30 tes mala, ut perdat de terra memoriam eorum'.] ¶ Ad convitia vestra-
rum epistolarum revertor, patres conscripti, et ad falsas ac plane com-
mentitias in optimos quosque vitiorum exprobrationes, quę ad boni Ca-
pnionis defensionem prorsus faciunt nihil, nec in oculis sapientum inte-
gros ledunt viros, sed universali proh dolor ecclesie indelebilem inurunt
35 maculam. O utinam || talia priscis sanctorum patrum scripta fuissent ciii^j
temporibus. Non dubium quin vel manus vobis pręcise, vel lingua con-

³ Plinio]? Cic. ad Att. XII. 28, 3. „Mea mihi conscientia pluris est quam omnium sermo”. ⁴ immo Quintil. Inst. or. V. 11, 41. Cf. p. 337. v. 25. Augustinum illa verba posuisse non reperio, sed similia de 'magna testium copia' ad existimationem hominum, ad dei vero conspectum sola conscientia suppetente dixit lib. III. contra Crescon. c. 80. ⁹ 'Confundantur omnes iniqua agentes supervacue' Psalm. XXIII. 4. ¹² Beda vener.] in quadam homilia, puto. ³⁰ Psalm. XXXIII. 17. ³² boni f. vñ 2.

festum eruta, vel guttur laqueo clausum fuisset. [Sola vos impunitas degeneres ac malignos facit, quę teste Bernardo, est incurię soboles, insolentię mater, radix impudicię, et omnium transgressionum nutrix.] At excitabit proculdubio corda principum misericors et omnipotens deus, ut rebus omnibus ultro citroque perspectis ac rite cognitis, iusticię munus (quod semper optavimus) quamprimum exequantur. Nihil est enim tam absurdum, nihil tam abominabile, nihil tam impium, nihil tam ingratum deo, quod vestrę (et id quidem citra omnem occasionem) non effundant epistolę. Nescitis temeritatem consilii defectum esse et imprudentię speciem? secundum beatum Thomam secunda Secundę. q. XXXV. art. 10 XXV. c. fi. Illa enim temeritate fiunt quę ratione non geruntur, et ideo superbię est filia, ut ibidem probatur. q. LIII. art. III. ¶ Quare obsecro, (o vos degeneres solum poetę et filii iniquitatis) tam impie abutimini gratia vobis a deo data? Quid Christo illuditis et eius matri? Quid tunicam domini, quid reverendam Petri imaginem, quid sacramenta ecclesię, quid sacratissimas sedis apostolicę indulgentias deriditis? [Quam potissimum ob causam, nominibus vestris silentio præteritis, aliena vobis nomina et nunquam audita excogitastis? Nonne hi sunt histrionum ac sycophantarum mores? Sunt profecto, et nebulonum vafriaciis longe deteriores.] Quare [inquam] doctissimos et sapientissimos ecclesię doctores²⁰ persequimini? Quare talpati oculatos contemnitis? quare iniquitatem fovetis? quare iniusticię et malicię patrociniamini? An Capnionem hisce vestris lenociniis in causa fidei defendendum suscepistis? O stulti et insensati! 'Audite (clamat Esaias) verbum domini, principes zodorum, auribus percipite legem dei vestri, populus Gomorre'. 'Filios (inquit) enutrivimus et exaltavi, ipsi autem spreverunt me'. Vę [etiam] vobis falsariis, qui nostra epitaphia et laudabilem aliorum doctrinam pervertentes, illorum loco rythmos ponitis impurissimos, commissoque per vos crimine falsi, nequam editis prognostica, mihi illa insonti et immerito ad multorum principum, civitatum, optimorumque virorum offensionem ac sacrę astronomię irri-³⁰sionem, non incruente asscribentes. Commisso inquam per vos crimine falsi, id quod secundum leges sacratissimas semper penam capitis importat, famosissimos editis libellos, sacrosanctę sedis apostolicę Cęsarięque maiestatis auctoritatem absque omni conscientię scrupulo utrobique infringentes. Propterea idem propheta exclamat: 'Vę genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis!' O quanto tempo-³⁵rum intervallo divus Esaias hæc futura prævidit! 'Dereliquerunt (inquit) dominum, blasphemaverunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum'. Si res vestras mentis oculo intueri volueritis, argentum certe vestrum

¹³ solum omis. 2. ²¹ psequimini? 2. ²⁵ nostri Isai. I. 10. ²⁵ Isai. I. 2. ³¹ adscribentes. 2. ³⁵ Isai. I. 4. ³⁷ inquit] l. c. ³⁹ Cf. ibid. I. 22.

mutatum est in scoriam, et vinum (non ut ille ait quia mixtum) sed in
 fœtidissimam maledicendi, mentiendi, ac blasphemandi sentinam commu-
 tatum. Ridetis scio, nec mirum. Scriptum est enim, 'Letantur cum
 malefecerint, et exultant in rebus pessimis'. Et Pythagora teste, sues
 libentius in cœno quam in fonte versantur. Ridetis, inquam, at risus
 profecto vester in luctum commutabitur, et nisi subitanea morte (quod a iij
 deus avertat) præoccupati fueritis, illam || procul dubio vivetis horam, e 5
 in qua sera ducti penitudine, vestre vos iniquitatis penitebit. Est enim
 in ore omnium, 'Sero sapiunt Phryges'. Nobis profecto (a quibus nun-
 quam offensi estis) indigne et immerito illuditis, at deus ipse non irri-
 detur. Dicit itaque cum propheta 'Gens absque consilio, utinam sape-
 rent et intelligerent, ac novissima præviderent!' Hec profecto nemini no-
 strum legitime possunt obiici, quum similia ediderimus nunquam. Eo
 nunc calamitatis (heu nos infelices) est processum in ecclesia dei, ut
 ora fere omnium (proh pudor nefas est dicere) ethnicorum magis quam
 Christianorum sentiis abundant. Pluris poetas facitis, quam sacros
 ecclesiæ doctores, et in sola verborum pompa omnem vestre beatitudinis
 gloriam collocatis. Hinc in publicis tum declamationibus, tum orationi-
 bus, nomen Iesu christi invocare ridiculum vobis esse videtur. Hinc
 evangelia in reprobis exponitis sensum, et omni tum vultus, tum animi
 deposita gravitate, irrefragabilem sacrarum litterarum auctoritatem
 obumbratis. 'Vē itaque vobis (Esaias ait) qui dicitis malum bonum et
 bonum malum, ponentes tenebras lucem et lucem tenebras, ponentes ama-
 rum in dulce et dulce in amarum, trahentes iniquitatem in funiculis va-
 nitatis vestre. Vē qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobis-
 met ipsis prudentes'. Quis vobis fidei causam commisit? Quis verbo vos
 offendit? Nemo hercle, nemo. Nostris certe theologis heresium extirpan-
 darum munus a Sixto papa quarto (ut in vestris supra lamentationibus
 patet) peculiariter est commissum. Irascimini ergo et nolite peccare.
 Scabant muli mulos, et sanguinem innocentum non eliciant. His moribus,
 his conviciis, his certe mendaciis et contumeliis Capnion ipse amicos sibi
 habere non potest, videtur inimicos velle. ¶ Irrisiones præterea vestre
 nihil ad Reuchlinicam faciunt contentionem. Si vobis aut aliis qui vo-
 bis adversantur, peccata exprobrare, et falsissima quæque offundere vel-
 lemus, non deesset nobis fortasse scribendi materia, sed hoc histrionum
 est et muliercularum, non bonorum neque sapientum. Propterea doctis-
 simus ille Erasmus Roterodamus, theologorum disertissimus, et non vul-
 gari dignus honore, vos obscuros Reuchlinistas tanquam pestem quan-
 dam detestatur doletque ac plane ingemiscit, sese in vestris epistolis a

¹ ille] Isai. I. 22. ³ Scriptum] Proverb. II. 14. ¹¹ Deuteron. XXX. 28. sq.
 „Gens a sque consilio est et sine prudentia. Utinam etc. ²² Isai. V. 20. sq.

vobis esse commendatum. *Ecquid mirum? Laudes enim obscurorum sordes sunt, non præconia, nec est sub orbe lunari tam perverse mentis homo, qui vel merita laudis, aut vitæ innocenter actæ testem ab obscuris petat. Est et alius ecclesiæ prælatus [chaldaicæ apud nos litteraturæ peritus] qui licet Capnioni bene velit, severissimis tamen vos insequitur carminibus, Itemque Richardus ipse, cognomento Sbrulius, poeta et orator non vulgaris, in sua Chrysochari Treberica ad pientissimum Trevirorum præsulem, sapientissime vos et redarguit et castigat. Malumus igitur a vobis abiectæ sortis hominibus vituperari quam laudari. Nam teste Aulo Gellio lib. VI. Noct. Att. 'Qui maledicit et vituperat, fidem non capit',¹⁰ Itemque nec valde gaudere debemus, (ut Augustino placuit ad Volusianum) quando vituperamur, Quia nec depravare iniuria, nec coronare potest laus aliena. Hinc Seneca de remediis fortuitorum nos optime^{a iiij^b} consolatur. 'Male (inquit) de te opinantur homines, sed | mali. Moverer, si de me Marius, si || Lælius sapiens, si alter Cato, si Scipio-¹⁵ nes duo'. Et mox adiicit: 'Moverer, si hoc iudicio facerent, quod nunc morbo faciunt'. ¶ Quod autem vos [(ut ad alia progrediamur)] movere posset aut dictum aut factum, quos non puduerit, palam cunctis legentibus, omnium fere criminum sordem [(stuprorum præsertim et sodomie)] de vobisipsis confiteri. Nolite itaque in vestris ad me epistolis²⁰ parentum mihi meorum conditionem aut statum exprobrare. Patre natusum Federico de Graes in diocesi Monasteriensi prope Cosfeldiam habitante et adhuc superstite, cum sororibus meis et amicis. id quod non summis modo in Colonia viris, verum et clarissimo illustrissimoque principi ac reverendissimo ecclesiæ Monasteriensis pontifici Erico, satis su-²⁵ perque constat, veluti liber de Vestphaliæ laudibus, eidem a nobis ante*

⁶ Sprulius 1. ⁷ Treueroꝝ 2. ¹⁰ Adscriptus numerus VI. et ipsa verba 'Qui maledicit ... capit' inpediunt quominus Ortvinum 'A. Gell. I. VI. N. A.' pro 'Cæl. III.' i. e. Cic. pro Cæl. c. 3. scripsisse opinemur. Certe ap. Gell. lib. VI. (i. e. VII.) recitata verba non invenio. ¹¹ Augustin. serm. 315. (al. 35. sive homil. 50.) c. 4. i. f. ¹³ aliena] falsa Aug. Seneca] de rem. f. cap. 7. ²¹ Patre na-|tre nat9 2. (unde Færstemannus harle = Harlæ fortasse legendum esse, 'quæ vicus est prope Coesfeldiam' coniecit. frustra.) Simillima Ortvinus de se (nam Ortvinum Pepericorni Defensionem contra famosas O. V. epistolas Latinam fecisse extra dubium est) supra p. 118. ²² Frederico 2. ²³ amicis 1. 2. (amitis?) ²⁶ liber de Vestph. l.] Huic Werneri Rolevink de Laer († a. 1502.) libro (de laude antique Saxonie. nunc Westphaliæ diete', cf. Hain. n. 13961.), quem iterum edidit Ortvinus Coloniae a. 1514., repetiitque Leibnitius (Scr. Brunsvic. III. p. 606...653.), præmissa est Gratii ad Ericum Monasteriensis diocesis pontificem epistola, cuius finem adponere iuvat: „Ego Ortvinus servus (ut sic dicam) tuus, in tua diocesi natus, sed Daventriæ sub patruo meo domino Ioanne de Graes nutriceis lacte et bonis dehinc artibus tempore Alexandri Hegii, illic tunc gymnasiarchæ, enutritus, altus atque auctus, et ob id ipsum vulgo Daventriensis cognominatus, commendo magnificentiae tuæ patrem meum Fredericum de Graes, antiqua laudabilique ortum prosapia, et sorores meas quinque,

aliquot annos reverenter nuncupato, longe copiosius continetur. Me autem Daventriensem cognominatum, nemo prorsus admiretur. Fui enim in tenera primum ætate (et id quidem matre mea Gertrude in omni honestate defuncta) Daventriam a patre ad fratrem missus, ubi maiores nostri, vel patricii semper vel senatores fuere, ut sub Alexandro Hegio illic tunc gymnasiarcha, græce quidem ac latine erudito, bonas litteras puer non ignorarem. Quapropter in Vestphalorum laudem tale ad memoratum principem cecinimus Tetrastichon:

Vestphalus in cunctis solers, atque ore modestus,

Vividus ingenio, religionis sacer.

Nobilis officio, nulli probitate secundus,

Illustrans orbem coniuge, prole, domo.

Hæc obiter dicta sunt, quæ etiam si omissa forent, Capnioni tamen proderent nihil. ¶ Induantur itaque qui detrahunt mihi, pudore et induantur sicut diploide confusione sua. Confitebor domino nimis in ore meo, et in medio multorum laudabo eum. Qui astilit a dextris pauperis, ut salvam faceret a persequentibus animam meam. Aliud est enim de heresi, aliud de vitiis humanis contendere. Aliud quoque blasphemare deum, aliud hominibus (etsi immerito) illudere. Non patiuntur Theologi, salvatoris nostri humanitatem habitui comparari meretricio, ipsumque ut simplicem hominem et servum, non ut deum a Iudeis interemptum. Itemque non posse satis ex novo probari testamento Christum salvatorem nostrum (ut in Georgii dialogo habetur) verum fuisse deum. Hæc et alia id genus multa, longeque deteriora, bonine an mali consulenda sint, sacratissimis theologiæ doctoribus, non obscuris halophantis discutiendum relinquo. ¶ Quapropter Apologiam nuper edidit reverendus hereticæ pravitatis Inquisitor, omni dignus honore [frater Iacobus Hoechstraten], in qua luce clarius patescit, quam sancte nobiscum, et quam pie citraque omnem (ni fallar) malitiam in ecclesia dei vester Capnion ambulaverit. Quantum autem mihi fecerit iniuriam, me Christi sacerdotem licet immeritum, et philodemonem in falsa sua defensione, et heresiarcham appellando, pauci ignorant. Plenus (ut opinor) furiarum et recte rationis oblitus, me talem esse vulpinatus est, nullam penitus aliam rationem habens, quam quod hoc genitivo 'Iovis' in bonam (vel ipsius maxime exemplo) usus fuerim significationem. O magnum theologum! O poetam insignem! || Quis hoc non ridebit cavillum? quis non potius im-

virgines præsertim vestales tres Deo consecratas, meque postremo ipsum, ut tua bonitate et gratia adiuti, altiore quandoque dignitatis gradum consequamur. Vale præsul dignissime. Coloniae ex officina nostra literaria. Anno a natali Christiano M.D.XIV. Octavo Calendas Februarias".

³ in o. hon.] citra inhonestatem 2. ⁵ vel — vel 1. et — et 2. ¹⁴ sqq. Psalm. CVIII. 29. sqq. ²³ Georgii] Benigni, episc. Nazar.

probet ac plane detestetur? ¶ Ceterum hæc ridicula Capnionis subtilitas, in præfata Inquisitoris apologia satis superque retunditur, et in Boccacio lib. II. de genealogia deorum, itemque in Augustino lib. II. de civit. dei c. XIII. et Confess. lib. I. de poetis multisque aliis in locis, quæ hic, ne Capnionem nostrum offendisse videamur, libenter omittimus. ¶ Atqui,⁵ ne quod primum puto, hic silentio præteream, Neque Capnionem vestrum, neque Reuchlinistas omnes, neque vestrorum quemquam poetarum, nostris hisce litteris offendi indifferenter volumus. Ut enim duplices sunt Reuchlinistæ, ita nec eiusdem ingenii poetæ omnes. Alii enim boni sunt alii mali, nec mali quidem in oculis meis, ni sedes ipsa apostolica, ac¹⁰ boni denique omnes tam obscuros, tamque degeneres poetas, et leve hominum genus et filios iniquitatis appellarent. Habet profecto Ioannes Reuchlin (ut de bonis loquar) viros nobiles, doctos, eruditos, et eloquentes, sui amantissimos, quorum etiam nonnulli, aperto Marte (id quod detestari non possumus) in pugnam congregiuntur. Habet præterea¹⁵ ingenuos pro se adolescentes, et studiosos aliquot, bonarum artium (ut audio) professores, quos certe (modo iustitiæ et veritati adherescant) unice omnes et colimus et veneramur, Tum quod de his magna Christo spes sit, et laudis et gloriæ, Tum quod generosus animus, et honestis imbutus disciplinis Christi sponsam hereticis fedari pravitatibus non patiatur.²⁰ De his certe viris bonis optimisque adolescentibus loquimur nihil. Nam si falsissimis (ut cum gratia loquar) Reuchlini defensionibus, seu potius offensionibus abiectis, verissima theologorum scripta, et maxime quæ intra dies octo, per reverendum Inquisitorem hoc anno sunt edita, non solum legere, verum iusta lance, et ad unguem (ut dicitur) citra cæci favoris²⁵ dissimulationem examinare dignarentur, suo (ut opinor) Capnione deserto, nobis procul dubio adhererent. ¶ Obscuros igitur solum Reuchlinistas evangelicæ charitatis transgressores, polylegos quoque, et natura minime cicures, non absque nostri moderatione insectamur, dignos profecto quos sapiens poetarum chorus, nobilissimorumque virorum conses-³⁰ sus, velut degeneres, ac perditissimum genus hominum perpetuo detestatur. Qui dum manifesta phrenesi ac furiis (nescio quibus) una cum suo Capnione correpti, almæ atque laudabilis nostræ universitatis doctores infamare conantur, cimмериis involuti tenebris, omnique morum deposita gravitate, nequissimos se (modo veritas ipsa locum habere poterit) halo-³⁵ phantas ac nebulones ostendunt. [Quippe quod nec periculosius alicubi erratur, nec peius aliquid inquiritur, nec quid impium magis inveniri potest, quam ubi Christo ac sanctis eius illuditur, et ecclesiæ doctores contemnuntur. Quapropter sanctus Paulus ad Corinthios primæ cap. II. Animalis (inquit) homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei.] ¶ Ceterum⁴⁰

⁵ off. vid.] letaliter offendant 2. ⁷ quempiam 2. ²⁸ polylegos 1.2.

quum ad vestrum scelus ac nequiciam parum aut nihil (ut sacrosancta
 sedes apostolica testatur) addi possit, vos detestentur omnes necesse est.
 Satis enim experrecti sumus in tuenda ecclesię bonarumque artium re-
 publica, licet cruentissimos vestrę temeritatis ac stultitię dentes evitare
 non possimus, Audacia tamen vestra non vincet studia nostra. Gymna-
 sium certe hoc est sacrę theologię et bonis ar[tibus] admodum accommo-
 datum. Hic sacrorum canonum, iurisque civilis maiestas, Hic Hypocra-
 tes, Aesculapius et Galenus scholas habent. | Sunt quoque apud nos egre-
 gia scholasticorum conventicula, sunt doctissimorum virorum chori, sunt
 diversarum linguarum disertissimi interpretes, in quibus mira scientiarum
 varietas et immensa doctrinarum viget fecunditas, Hic ducum comitum-
 que illustrissimorum non vulgaris eruditio, Hic profundissimi sacrę et theo-
 logicę veritatis professores, Hic clarissimi utriusque iuris interpretes, Hic
 salutaris medicinę doctores expertissimi, Hic acutissimi liberalium (quas
 vocant) artium magistri. Adsunt et alii in omnibus fere disciplinis emi-
 nentissimi, penes quos nihil simulatum, nihil fictum, nihil leve, nihil
 non admirandum. Tanta fulgent hi omnes constantia et virtute, ut eo-
 rum tacita gravitas et fides de unoquoque loquatur, neque cuiusquam
 ornamenta orationis expectet. Omnes maximi animi, summi consilii, sin-
 gularisque prudentię viri, ita etiam, ut Sixtus papa quartus nostrę uni-
 versitatis decus solidissimamque omnium integritatem animadvertens no-
 stris præcipue doctoribus omnem hereseos per Alemaniam iniquitatem ex-
 tirpandam demandarit. hoc autem ita esse supra in lamentationibus pa-
 tet. Quare felix admodum ipsa Colonia est, cum tales habeat viros,
 quales maiores nostri priscis temporibus summa veneratione prosecuti fuis-
 sent. Nolunt itaque obscuris hominibus subesse, qui magnis etiam viris
 præesse consueverunt, Nolunt vinci qui victrices fidei aquilas manu pre-
 munt. Troes sunt, Omnia sine Theseo operantur et suum tandem Ro-
 mani Hannibalem habent. ¶ Nunc autem (si ita libet) reverendos no-
 strę universitatis theologos intueamur. Sapientissimi quippe viri sunt,
 nec in aliquo taxandi. Nam pro Christo Iesu dumtaxat et catholica
 fidē, ab hereticis proli dolor iam diu satis impugnata, contra[que] Io-
 annem Reuchlin eiusque intolerabiles (ut aiunt) errores, nimium (pro pu-
 dor) nimiumque (ut dixi) ecclesię dei, bonorumque omnium, et quatuor
 in primis clarissimarum universitatum sentimento [repugnantes, velut in-
 victi,] tum ecclesię [totius], tum apostolicę [tandem] sedis athletę ad san-
 guinem usque decertaverunt, Non equidem vi aliqua, non dolo, non in-
 vidia, non maligna intentione, non malo corde, non sinistra quavis cir-
 cumventione (ita nos deus adiuvet et omnes sancti eius) sed nimia patientia,

²¹ decus 1. gloriam 2. ²⁶ hominibus 1. Reuchlinistis 2. ³⁶ tum — tum 1.
 et — et 2. ³⁷ decertarūt 2.

nimisque sui moderatione, consilio etiam et auctoritate, ac sapientia potissimum duce cuncta prosequentes. Hoc autem qui credere recusarit, theologorum perlustret libros et me dicto citius verum dixisse proclamabit, nec altera (ut dici solet) parte inaudita, stultam proferat sententiam, vel ob hoc solum, quod centum ecclesie doctoribus longe magis quam uni viro, ⁵ in secularibus dumtaxat literis erudito, aut abiecte sortis hominibus (quos obscuros appellant) sit credendum. Nec est inquam quod sacratissimam predicatorii ordinis religionem citra iniuriam ac perditionem animarum vestrarum contemnere valeatis. Utinam vobis sive viventibus sive morientibus tum matutine illorum, tum vespere, tum nocturne etiam preces, et he ¹⁰ quidem ab omni labe omnique vitiorum contagione immunes suffragari vel in minimo possent. longe profecto melius, longeque salubrius (si verum fateri licet) res vestre sese haberent. ¶ 'Ululate' igitur 'in tenebris', vos ¹⁵ *fj* *obscuri et degeneres Reuchliniste*, || 'quia prope est dies domini, et vastitas a domino veniet'. 'Adhuc enim paululum modicumque et consummabitur in- ¹⁵ *bi* *dignatio mea et furor meus*', dicit | dominus omnipotens. 'Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum. Quiescite perverse agere, discite benefacere', ne retributio manuum vestrarum fiat vobis. Abiicite opera tenebrarum, induimini arma lucis, ut in die honeste ambulare possitis. Non est enim putandum omnia vobis licere, nisi et recta, et iusta, ²⁰ et aperta sint, ut rex Antigonus cuidam respondisse fertur, Barbarorum regibus omnia licere, nobis dumtaxat, que iusta et que honesta videantur. ¶ Accendamus ergo lumen nostre mentis et in nostri muneris erga deum administratione omnia prudenter matureque agamus. 'Nemo vestrum (apostolo teste) gratiam dei invacuum recipiat. Ecce nunc tempus acceptabile, ²⁵ ecce nunc dies salutis, nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum, Exhibeamus nosmetipsos in omnibus sicut dei ministros, in suavitate, in spiritus sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute dei'. Non enim vel ad ludum a natura, vel ad iocum geniti sumus, sed ad studia quedam maiora atque graviora, que in humi- ³⁰ litate et mansuetudine spiritus non obscure continentur. Si uno dumtaxat epigrammate Capnionem nostrum offendimus, non plus ego, quam reliqui diversarum universitatum doctores offenderunt. Nam ut supra diximus, aliud est de heresi sancte et iuste, aliud de vitiis humanis (que nihil ad rem faciunt, et falso a vobis excogitata sunt) plus equo contendere. 'Que- ³⁵ rite dominum, dum inveniri potest, invocate eum, dum prope est. Derelin-

sacratissimū 1.2. ¹³ Ululate] Isai. XIII. 6. ¹⁵ Adhuc en.] Isai. X. 25. ¹⁶ Lavam.] Isai. I. 16. sq. consummabitur 1.2. ¹⁸ ne retr.] cf. Isai. III. 11. Paul. ad Rom. XIII. 13. etc. ²¹ ut rex] Non ex ipsis Plutarchi apophth. p. 182. (VI. p. 692. ed. Reisk.) sed ex florilegio tum usitato. ²² que post et om. 2. ^{24,25} apost.] Paul. ep. II. ad Cor. 6, 1. sqq. ³¹ ob-cure 1. ^{35,36} Querite] Isai. LV. 6. sq.

quat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad dominum et miserebitur eius, et ad deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum'. Hęc Esaias. ¶ Rogamus itaque vos et obsecramus in domino Iesu, qui nos redemit precioso suo sanguine, nec quicquam contumeliarum a vobis est meritis, ut quemadmodum accepistis a sancto Paulo gentium doctore, quomodo vos oporteat ambulare et placere deo, sic et ambuletis. 'Est enim voluntas dei sanctificatio vestra, ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione et honore, Non autem in passione desiderii, sicut et gentes, quę ignorant deum'. Rationem certe Paulus adiicit non vulgarem, 'Vocavit nos (inquit) deus, non in immundiciam' (qua vos supra quam cuiquam credibile est, delibuti estis) sed in sanctificationem, qua non modo nostri, verum et aliarum universitatum doctores omnium primi, et vivę virtutum imagines, contra manifestam multorum falsitatem Christo duce intrepide constanterque militantes ita iuncti sunt, ut neque Capnionis vestri (quę nullę sunt) neque vestras (quę minoris habentur) contumelias, in aliquo pertimescant. ¶ Et ne illud præteream, Non est per deum immortalem invidię causa, quam agimus, ut vos falso et insipienter in præposteram Capnionis vestri defensionem vulpinamini, sed fidei dumtaxat sacrę, quam pravis contaminare erroribus non Christiani est hominis, sed dissoluti potius et impuri. Itemque nemo nostrum Ioannem Reuchlin, virum catholicum et insignem poetam, hereticum esse dixit, ut complures vestrum mentiti sunt, at scripta eius (citra tamen viri contumeliam, ut in sententia ab alio quodam inquisitore Colonię pro tribunali lata ac dein de impressa luce clarius patet) heresim sapere declararunt. ¶ Quod autem causa utrinque nostra non sit invidię sed fidei, || vel ex hoc solo probari potest, quod ante publicam Ocularis speculi editionem nulla nobis unquam fuerit cum phorcensi Capnione contentio. Quid igitur iniquius est (dicit Leo papa et habetur .XXIV. q. III. Quid autem) quam iniqua sapere?' Et continuo de obscuris 'In hanc (inquit) insipientiam cadunt, quicumque ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro et non ad propheticas voces, apostolicas litteras, evangelicas auctoritates sed ad semetipsos recurrunt. Et ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt'. Hęc ibi. ¶ Hanc ob rem legite obsecro eodem diligentię ac pietatis oculo theologorum scripta, quo Reuchlinica legere consuevistis, ne rerum omnium ultro citroque actarum rudes, contumeliosam Christo bonisque omnibus scandalosam proferatis sententiam. Quippe 'non omnis ignorans immunis est a pena: Ille enim ignorans potest excusari a pena, qui (ut Augustinus vult in libro quęstionum, et ha-

⁷ Est en.] Pauli ep. I. ad Thess. 4, 3. sqq. ⁹ l. c. 4, 7. ²¹ Ioanem 1. ²³ alio quodam] Ioanne de Colle. cf. supra pag. 139. ²⁵ Leo I. in Causa XXIII. qu. III. can. 30. (Decreti Gratiani part. II.) ²⁹ iniqua] impia Leo l. c. hac 1. 2. ³⁸ Augustin. in Dist. XXXVII. can. 16. (Decreti Grat. part. I.)

betur .XXXVII. ca. ultimo) quod disceret, non invenit. Illis autem ignosci non poterit, qui a quo discerent habentes, operam non dederunt. Hec omnia divus etiam ille Ciprianus, per verba Pauli apostoli (quæ habentur dist. VIII. Consuetudo) pulcherrime subscribit. Et Aristoteles quoque lib. II. Rhetoricorum turpe putat ignorare quod omnibus scire conveniat. Hinc est quod Hieronymus habet in originali super Amos, et maxime contra eos, qui affectato excecati favore veritatem audire contemnunt. Quicunque (ait) vel consanguinitate vel amicitia, vel econverso hostili odio, vel inimiciis iudicando ducitur, pervertit iudicium dei Christi, qui est iusticia. ¶ Postremo autem si in fermento maliciæ et nequitie, hoc est vestra malicia (quæ secundum Ambrosium in Exameron, est mentis atque animi depravatio, quæque fallax est nocendi ratio, ut magnus ille Cicero libro tertio de natura deorum testatur) impudenter (quod absit) perseverare volueritis, animam profecto vestram occidendo una cum rege vestro (quemadmodum Regum primo, c. XXII. et Sapient. c. XVI. prisci nobis scriptum reliquere) actutum peribitis, vosque sero resipuisse Phrygum more lamentabimini. Nam qui iustificat impium (ut habetur Proverb. III.) et iustum condemnat, uterque abominabilis est apud deum. Itemque si videntes videre, si audientes audire, si intelligentes intelligere, et prophanis denique auctoribus sacros ecclesiæ doctores anteponere nolueritis, maledicti eritis, ut habetur. XI. q. III.) apud deum et homines, et increpatione tandem severissima corripiemini, Eritque deus iudex inter vos et nos in extremo iudicii die, Qui licet gradu lento (ut est apud Valerium Maximum libro primo de neglecta religione) ad vindictam sui procedat, supplicii tamen dilationem intolerabili quadam gravitate compensabit. ¶ Si autem vel Ca-
pnion ipse, vel vos obscuri et theologis nostris, et mihi denique Ortwinus indignari abs re volueritis, [memores apostolorum erimus, qui ibant gaudentes a conspectu consilii, quoniam digni erant pro Iesu christo contumeliam pati. Nos igitur ut libet persequimini et mendaciorum describite atramento,] vestri tamen erit tum officii, tum humanitatis non ignorare, vos una omnes tam scribendo quam offendendo semper fuisse priores. Nec est
b ij quod mihi quis de manuali speculo Ioannis Pepericorni neophili (hominis profecto christiani et viri boni) quicquam obiiciat, quum anno domini M.cccc.xi. Colonia ad annum absens, in superiore illud Alemania nobis

³ etiam omis. 2. ⁴ Dist. VIII. can. 8. Cf. Arist. eth. Nicom. III. 5. V. 8. i. f. ⁷ execati 1. ^{9.10} iusticia.] iudicia. 1. 2. ¹¹ Ambros. hexaem. I. 31. (ed. Bened. p. 18.) ¹² Cic. de N. D. III. 30. ¹⁵ I. Reg. 22, 7. sqq. Sapient. 16, 14. ¹⁶ 'Sero sapiunt Phryges'. Liv. Andronic. ap. Cic. Epp. famm. VII. 16. ¹⁷ Proverb. XVII. 15. falso III. 1. 2. ²¹ Isidor. in Ca. XI. qu. 3. c. 100. „Qui consentit peccantibus et defendit alium delinquentem, maledictus erit". etc. ²³ Val. Max. I^b. ext. 3. i. f. „Lento enim gradu ad vindictam sui divina procedit ira, tarditatemque supplicii gravitate pensat." ³¹ primos semper fuisse. 2. Nec est] Cf. supra pag. 146. vers. 10. sqq. ³⁴ ad omis. 2.

ignorantibus composuerit, Sitque || Moguntię (ut metipse Capnion in sua de- fii
fensione, folio .III. facie secunda lucidissime profitetur) per chalcographum
illic habitantem nundinis aprilibus impressum. Naturali itaque iure tanquam
firmissimis quibusdam anchoris muniti et intolerabilibus sepe numero lacessiti
5 iniuriis, non indecenter pro nostra parvitate citra cuiuscunque indignationem
respondimus, Vocamusque deum in testem et omnes sanctos, nostrę conscios
innocentię, nec deum modo et sanctos eius, verum et optimos quosque Christi
dei amatores qui nos piam iustamque habuisse causam perpetuo testabuntur.
¶ Modo autem si quis scire voluerit, quam potissimum ob causam Capnioni
10 non adherescam, quum tamen politiores literas in alma universitate Coloniensi
compluribus annis professus sim, Respondeo me non Capnioni, sed pęcepto-
ribus meis, fidei ac synceritatis iuramentum pęstitisse. Ego datam servabo
fidem, neque hinc mihi quicquam turpitudinis accrescet, etiam si me tota
deglubat obscurorum cohors. Ceteri quid agant contueantur. ¶ Quid mul-
15 tis? Cessate obsecro (o vos obscuri) viros bonos petulantissima consecrari
lingua, Cessate morbo procacitatis vestro uti, Nolite unumquemque mori-
bus vestris ęstimare, Desinite Capnionem (virum alioqui doctum et pęstan-
tem) vestris contumeliis obumbrare, Deponite fastum, superbiam, temeri-
tatem, arrogantiam, et reliquas anime pestes, Immundicia, turpitude, stul-
20 tiloquium, scurrilitas haud nominentur in vobis, Nemo vos vel commentitiis
defensionibus, vel inanibus seducat verbis, propter quę (ut Paulo placet
apostolo) ira dei in filios venit diffidentię, quorum participes esse non de-
betis. Audivi vos palinodiam in lamentationibus vestris [a nobis iam pri-
dem editis atque confictis] decantasse, et bene quidem. 'Eratis enim tene-
25 brę, (idem ad Philippenses ait) nunc autem lux in domino. Ut filii lucis
ambulate, cuius fructus est in omni bonitate, iusticia et veritate'. Valete
in christo Iesu domino nostro. Colonię ex felici nostra academia. Anno a
natali christiano .M.cccc.xviii. sexto Idus Martias.

¶ Sapphicum eiusdem Ortwinii Gratii Christi sacerdotis
30 contra Obscuros, bonis omnibus incognitos.

Mordeat te livor edax, libelle,
Et theonino lacerere morsu

⁴ muniti omis. 2. ²¹ Paul. ad Eph. 5, 6. ²⁵ ad Philipp.] Immo ad Ephes.
5, 8. sq. ^{27.28} a natali christiano. omis. 2. In 2. sequitur Correctoriũ. ¶ In
pima epl'a legẽdũ ẽ nono kalendas Septẽbris. 2 nũ Idus. | ¶ Itẽ c. ij. facie pa i epl'a
ad Eogũ linea sed'a. legẽdũ ẽ deligerem⁹ p e | Deĩũ i sequẽti epl'a. linea. vj. lege nat⁹.
nũ na⁹ Reliã si q supsunt | errata. hoc distichon expurgat.

fines adest. processit opus. ne lividus adsis

Sector. habent mendas denia pla suas.

²⁹ Ortwinii. hũc suũ libellũ ẽ Obscuros alloqnt⁹ ³² Theonino dente (cf. Hor. ep.
I. 18, 82.) Ortvinus ubicunque potest utitur.

- Qui levi venis precio, laresque
 Linquis amicos.
 Insolens recti fugiat decorem
 Capniomastiæ, nihil hinc revellat
 Exul hic mentis, vel iners Minervæ
 Sibila musset. | || 5
 Expuat quamvis rabidum furorem
 Ora distorquens sceleratus erro,
 Et lacer sevo iaculetur ausu
 Fulmen inerme. 10
 Te tamen nullum facinus, libelle,
 Territet, quod tu vereare missus
 Sedibus nostris. tua summus optat
 Dona sacerdos.
 Barbarum parvi facies popellum 15
 Et gregem hircosum, lacerasque turbas,
 Quæ viros nunquam pietate claros
 Laudibus ornant.
 Hos rudes turpis docuit Celæno
 Putrido ventris taminare fluxu, 20
 Omne quod Christi titulos decusque
 Nobile servat.
 Quo sacræ tandem sophiæ magistris
 Te pium præstes, et apostolorum
 Gratiam sumas, venerare summi 25
 Numen olympi.
 Cui velim dicas, tuus hæc decenter
 Gratius scribens, petit ut beatam
 Nestoris vitam, Phrigiique degat
 Sæcula vatis. 30
- ¶ Sequitur epiodium, quod auctore eodem Colonie in ecclesia prædicato-
 rum, ad Gherardi Zulphaniensis Theologi, virique (dum vixit) clarissimi se-
 pulchrum dependens, in epistolis Obscurorum Reuchlinistarum nequiter est
 immutatum.
- Hoc quicumque vides saxum, subsiste, viator, 35
 Et subito largis fletibus ora fluant.
 Urbis Agrippinæ casum, lamentaque noscat
 Orbis, et insurgant postera sæcla queri.
 Occidit ante diem fati crudelibus ausis
 Doctor, in hac quondam maximus urbe sophos. 40

33 Cf. Epp. O. V. I. 19.

*Reliquias summi brevis hæc capit urna magistri,
Cuius ad interitum sacra Minerva gemit.
Gherardo huic nomen, et huc Zutphania misit |
Dives opum patria, sicque Sycamber erat.
Huic simul ingenium fervens, sublime, profundum,
Maius Ulysseo Dædalioque fuit.*

b iij

*Igneæ vis etiam, pleno cui Copia cornu
Optima de multis, vel mage cuncta dedit. ||*

f iij

*Aurea cælesti tulit hinc propagine mala,
Non ager Hesperidum, quæ nec Hymetus habet.
Cespitem de vivo violas, menthamque crocumque
Legit, et aureolis lilia mista rosis,
Dulcifluoque satur divini nectare roris
Theologos inter lumen honorque fuit.*

*Multiplicis rerum formas, abstrusaque novit
Condita naturæ, cælicolisque deis.*

*Consultos inter iuris Legumque peritos
Cordatum gessit doctiloquumque virum.*

*Pro Christi grege sollicitus, vigilantior Argo,
Et Capitoline maximus ædis honos.*

*Libera mens rectique tenax, et nescia falsi,
Virtutum cunctas accumulavit opes.*

*Hic igitur notus, croceo quo Phæbus ab ortu
Surgit, et occiduas pronus ubi intrat aquas.*

*Huius et (ut dignum est) manet, æternumque manebit
Gloria, victuro perpetuata die.*

*Non tamen hinc abeat quisquam, quin poplite flexo
Pro doctore pias fundat ad astra preces.*

¶ *In perfidos Iudæos epigramma eiusdem Ortvinii, cuius
etiam est carmen precedens.*

*Impia gens hominum, gens ferrea, gens male sperans
Tendit ad obscuros, tartara nigra, lacus.*

*Omnia vincuntur manibus, sic marmora ferro,
Saxaque de facili sæpe cavantur aqua,*

*Sanguine mollescit adamas, glacialia phæbo
Frigora, et a phæbo solvitur omne gelu.*

*Monstra quot Alcides domuit? quot carmine manes
Thraïcius Orpheus movit? et ore feras?*

*Saxa quot Amphion? quot Methymneus Arion
Delphines? Thamiras quot miser ipse deas?*

29.30. cuius ... precedens. omis. 2.

Nullo hæc mutari poterit gens improba verbo,
 Improba quæ vere est, trux, scelerata, rapax,
 Lucifuga, inconstans, nullo mutabilis ævo,
 Deucalionea vix renovanda manu. |
 Hæc nive frigidior, vel saxo durior omni,
 Nec minus hircana tygride sæva latet.
 Hoc scelus indignum gelido sub corde volutat,
 Et crudelis alit pectora cæca furor.

b iij^b

5

¶ Aliud in Iudeos ad dei laudem quod ex illis nonnulli ad
 fidem convertantur Epigramma eiusdem.

10

Crescit honor Christi, gaudent pia numina cælo,
 Et Iovis ætherei gaudia mater habet.
 Ecce superi, cælum lætatur, et omnis ||
 Angelicus decimo gaudet in orbe chorus.
 Gaudia mortales agitant, nova gaudia mundus
 Suscipit, et læto scandit ad astra gradu.
 Nam Solymi genus infelix semenque nephandum
 Turpia nunc tepidis fletibus ora rigant.
 Post lachrymas fundunt gelido de pectore questus,
 Et furor immitis languida corda foveat.
 Plumbeus in vultu color est, sunt lumina cæca,
 Aggravat ingratus segnia membra dolor.
 Quid mirum? cecidere omnes, victique repugnant
 Artibus incultis, femineaque manu.
 Non Latio, non hostili, non denique nostro,
 Sed recutita suo concidit ense cohors.
 Hoc opus a multis agitur, qui tecta malorum,
 Sacrilegumque simul deseruere genus.

f iij^b

15

20

25

¶ In memoriam honestissimi doctissimique viri
 domini et magistri Ioannis Wanger de Nurlingen
 sacre theologie licentiati, Agrippinensis quoque gymnasii
 (quod nostri lauretum, græci vero daphnona vocant)
 regentis providi,

30

Carmen hoc sepulchrale elegiacum Ortwinus Gratius
 bonarum artium professor edidit.

35

Qui venis huc supplex templi Lustrator et aræ,
 Aspice quem signant carmina nostra taphum,

9.10 ad ... eiusdem. omis. 2. 13 cælum 2. 15 mundus 1. 17 infelix. 2. 29 Hoc
 carmen cum epologo (pag. 414. v. 1..8.) in 2. receptum non est. 36 Lustrator 1.

Sub quo virgineum corpus, venerandaque divis
 Christicolumque gregi dulciter ossa cubant.
 Hic iacet ante pedes victuro dignus honore
 Qui sophiæ quondam frugifer auctor erat.
 5 Occidit heu nimium crudeli funere raptus,
 Cuius ad interitum pulpita docta silent.
 Nomen Ioannes huic Nurlingensis, in omne
 Tempus, et extenta posteritate sacrum. |
 Qui fuit in cunctis sapiens, sermone modestus,
 10 Felle carens, nulla simplicitate vaser,
 Virtutum exemplar, nulli probitate secundus,
 Nobilis ingenio, nobiliorque fide.
 Cui nil (ceu notum est) deus aut natura negavit,
 Quominus et fœlix mente animoque foret.
 15 Molliā contemnens vitiosæ gaudia carnis
 Calcavit Cipriæ colla nephanda deæ.
 Sontibus hic semper grandis pavor, et vitiorum
 Censor, honestatis iusticiæque parens.
 Hunc simul integra et non ficta mente colebant
 20 Ingenui iuvenes decrepitique senes.
 Ocia, delicias, somnos, convivia spernens
 Servarat modico membra tenella mero.
 Moribus expressit Socratem, vultuque Catones,
 Doctrina Albertum, religione Numam,
 25 Consensusque virum sanctos virtutibus ornans
 Gemma sacerdotum luxque decorque fuit.
 Nec minus ostendens, quænam via prima salutis,
 Eloquio fudit chrismata sacra suo.
 Tres comites huic semper erant, Eros, Elpora, Pistis,
 30 Quis mage quam credas arsit amore dei.
 Iunge his Metrioten Phrenandreamque sorores,
 Cumque Promethea sume Dicaspoliam.
 Sic pia mens, rectique tenax, et nescia falsi
 Servat olympiæ regna beata domus.
 35 Nobilis optato nobis tam fertile germen
 Suevia, virtutum non sine fruge, dedit.
 Et quamvis cœlos teneat (quod credimus omnes)
 Attamen acceptat vota precesque deus.

²⁹ Ἐλπωρή.

M. Ortwinus ad Lectorem.

¶ *Hęc nostra carmina, qualiacumque etiam ea sint, hac potissimum ratione adiecimus, ut luce clarius ostendatur Reuchlinistas quosdam impudentissimos falsitatis crimine reos esse, et nos (ut postremum indicat carmen) superioris Alemanię alumnos maximi semper fecisse, mihiq̃ue in hunc usque diem fuisse charissimos. Vale feliciter. Nec in malam partem interpretare, quod infinitis ego lacessitus iniuriis, citra Capnionis indignationem, modeste satis illis responderim.*

*Errores Obscurorum Virorum
qui se Reuchlinistas esse gloriantur.*

10

In prima epistola primi operis et primę editionis et in aliis aliquot subsequētib; Ecclesię doctores perfidis comparant Iudeis. In spiritum-sanctum, in beatum Petrum, in modernum pontificem, in eius censuras ecclesiasticas, in reverendissimos Cardinales, in auditores rotę, in divum Hieronymum, quod scilicet non sit de stylo evangelii, et in indulgentias apostolicas turpissima ac mendacissima queque expuerunt. ¶ In .XIII. epistola primi operis blasphemant in spiritum-sanctum, et hoc in materia luxurię. Abutuntur deinde sacris litteris et quę ecclesia attribuit beatę virgini, ipsi suis adaptant meretricibus. Scribunt quoque turpem amorem esse charitatem, concludentes deum amorem esse luxuriosum. Taceo sexcenta mendacia in bonos viros effusa, quę hoc loco enumerari non possunt. Gloriantur etiam se crucem facere solitos ex stercore humano ad domos suarum meretricum, quod quam turpe sit ac scandalosum nemo omnium ignorat. ¶ In .XXII. epistola et in subsequētib; iocantur cum gloria domini nostri Iesu christi et eius resurrectione. Scribunt pręterea tunicam salvatoris nostri quę est apud Treviros, antiquam et pediculosam esse vestem. Tres etiam Reges beatissimos tres dicunt esse rusticos ex Westphalia. Merdant super indulgentias apostolicas, et Fortaliciū fidei, librum ecclesię utilissimum, penitus detestantur. ¶ In .XXVII. epistola deum blasphemando, dicunt Matthei .XII. (id quod impossibile est) scriptum esse et in sacris litteris contineri quomodo Iuppiter stupraverit Calistonem et Europam virgines, tam turpiter sancta dei evangelia vilipendendo et sacra scriptura (id quod histriones non facerent) perditissime abutendo. Cadmum quoque adulterum, regem olim Thebarum, et Bacchum omnis nequitie atque impudentię deum Christo salvatori nostro impiissime comparant. Semelen insuper, Iovis meretricem et Bacchi matrem, dicunt significare bea-

⁸ Post hæc sic exit 1.: ¶ Colonie ex edibus Quentelianis Anno M.cccc.viiij. | quinto Idus Martias. ⁹ Sequentia in 1. non extant. Similia non uno loco protulit Perpericornus. ¹¹ prima] Immo secunda. et sic in sqq. Ortwiniani numeri cum nostris non conveniunt.

tam virginem Mariam, ut Iudeorum more huic illuderent. Item non erubescunt in eadem epistola || scandalose scribere Piramum (de quo est in fabulis poetarum) amentem prorsus hominem, significare filium dei, et Thisben quę seipsam interemit turpi amore corrupta, animam designare humanam. idque (quod est omnium pessimum) scriptum esse mentiuntur Luce .11. ¶ In .XXVIII. epistola abutuntur per derisionem sentiis evangelicis. In .XXIX. fit sacrilega enarratio de ascensione domini et extremo iudicio, et illusio quędam apostolicis ac dię virgini. In .XXX. mentiuntur sanctissimum dominum nostrum Leonem papam decimum indulgentias dedisse in rebus inutilibus, scandalose simul sanctum Bonaventuram deridendo. ¶ In .XXXIII. inter alia mendacia ridicule loquuntur de aqua et sale benedictis, quibus tamen sancta mater ecclesia utitur in pueris baptizandis. In .XXXV. effunduntur ea, quę nemo histrionum dicere auderet in prostibulo. ¶ In .XXXVI. ridicule etiam in sacrum loquentes baptisma mentiuntur clarissimos Erphordensis studii doctores determinasse, quod Iudeo baptizato iterum renascatur pręputium. ¶ In ultima epistola primi operis et primę editionis omni iniquitate plena, scribit unus de numero Obscurorum Reuchlinistarum, se fuisse crinizatum ad pudenda sua a quodam monacho, et alia quędam zodomitica, nephanda auditu, et pro quibus debetur pena ignis. Postremo idem ille nebulo Reuchlinista, nos rythmatische ac ridicule orare docet per nomen Iesu christi ac beatos evangelistas.

Prętereo errores alios et infinita mendacia, quibus viros bonos diffamare conati sunt, ut Capnioni suo holocaustum offerre, et Oculari ipsius speculo ab aliquot universitatibus ad ignem condemnato, alludere videantur. Quas obsecro putamus in eorum additionibus nequitias contineri, et in aliis etiam epistolis, a primis (de quibus modo mentionem fecimus) longe differentes.

Quod si illi sunt de numero Obscurorum, quos ipsi in secundo suarum epistolarum volumine aperte nominarunt,

Raro quippe boni numero vix sunt totidem, quot
Thebarum portę vel divitis ostia Nili.

Doleant itaque et ingemiscant tam pestiferi ac plane spurcidici Reuchliniste, qui neque deum timentes neque homines, optimos quosque suis convitiis ac mendaciorum sordibus deturpare voluerunt. At quid tantum de Obscuris, quibus nunquam credendum erit, etiamsi nova moliantur? quibus inquam novę indies a sede apostolica maledictiones incumbunt, vel ob hoc maxime, quod turpissima etiam in Florentinos effudere, quasi parum fuisset ineptire, nisi et summo pontifici implicate illuderent. Non igitur a bonis aut sapientibus poetis, sed a pessimis quibusque nebulonibus ac

¹⁶ ultima] i. e. I. 41.

³¹ Rari Iuv. sat. XIII. 26.

numerus vix est Iuv.

pseudo Christianis, tam execrabiles sunt effusæ epistolæ, quos ego laudare non debui, quum sacrosancta sedes apostolica iniquitatis eos filios esse decreverit. Vale, lector, et secundam eme Inquisitoris Apologiam, quæ nundinis fortasse nunc Septembribus exhibet in lucem, in qua admiranda quædam ac plane obstupenda contra Capnionem inuenies, cuius etiam Cabulam plenam docet esse erroribus. Colonie Anno .M.ccccc.xviii. tertio kal. Septembres. Hæc Ortwinus.

¶ *Præstantissimo atque dignissimo viro*

D. Ioanni Inghewinkel

præposito Xantensi et ecclesiæ Coloniensis archidiacono,

In urbe quoque Romana vero iusticiæ patrono

bonisque omnibus semper venerando

Ortwinus Gratius

Agrippinensis academiæ philosophus

salutem plurimam dicit, seque totum commendat.

Mouent mihi stomachum viri quidam boni, reverende domine Preposite et in Christo Iesu iugiter honorande, qui cum viginti tenuerint vocabulorum origines (ut Pici verbis paululum moderer) ita se ostentant, ita vendilant, ita circumferunt iactabundi, ut præ seipsis (maxime si Obscurorum Reuchlinistarum albo inscripti sint) non philosophos modo ac iureconsultos, verum et theologos, invictos sacræ fidei defensores, audacula falsi temeritate, pro nihilo habendos arbitrentur, ignorantes Marsilium Ficinum dicere solitum, non corticem nutrire sed medullam, et Aristotelem nobis scriptum reliquisse, Aurea fræna equum non facere meliorem. Quid, si diuersam vel theologorum vel iurisconsultorum materiam purpureis semper amicire chlamydulis, et aureis velimus inaurire brachteis? Quid, si solam semper eloquentiam, versicolorem illam deam ac plane superbam, pronus adorare, eamque incessanter, tum in scholis eorum, tum in templo Apollinis pythii, aut in monte tandem Parnaso invocare non desinam? Nonne et primum illum continuo Democritum (qui et Abderites est dictus) domi fo-

⁷ Sic fuit 2.: ¶ Impressum Colonie Anno .M.ccccc.xviii. in Augusto. | Τελος. καὶ θεῷ δοξα. | finis. 2 deo gratia.

⁸ Hanc epistolam ad finem Hochstratiæ Apologiæ secundæ anno 1519. publicatæ positam, cum aptissimum Lamentationum Ortvinianarum epilogum faciat, his adiciendam esse nemo negabit. Siquis, modo sanum sinciput habeat Lamentationesque ipse legerit, ambigere posset quisquam has quove consilio scripserit, hæc epistola omnem plane dubitationem tollet.